

ל 10/1

מדינת ישראל
הכנסת

ס. ז.

פרוטוקול מס' 10/1

מישיבת ועדת החינוך והתרבות שהתקיימה ביום
ג', כ"ב בטבת תשי"ח - 14.1.1958. נסעה 11.10.

נוכחים:

חברי הוועדה:	ס. פרסיץ - היו"ר.
	פ. זואריץ
	ח. יהודה
	ש. כפרי
	ח. מגורי-כהן
	ר. צברי
	י. קליבנוב
	א. מזיאל-נאור.

<u>מוזמנים:</u>	מ. אבידור - המנהל הכללי במסדר החינוך והתרבות.
-----------------	---

נציגי הספרנים בארץ:

מ. אפסטיין	-	הספרייה הלאומית.
מר ברקאי	-	מזכיר ארגון הספרנים.
א. ליף	-	הספרייה העירונית בתל-אביב.
ס. סונמי	-	חבר מזכירות ארגון הספרנים.

<u>סדר-היום:</u>	א. קבלת משלחת של נציגי הספרנים בארץ. ב. שונות.
------------------	---

=====

היו"ר ס. פרסיץ: פותחת את הישיבה.

הרשו לי לברך את חברנו החדש, חבר-הכנסת ח. יהודה, הנכנס במקומה של חברת-הכנסת א. תלמי, ולאחל לו שתדומתו לעבודת ועדתנו תהיה חשובה.

אנו נשמע עתה סקירה על מצב הספריות במדינה.

14.1.1958

קבלת מסלחת של נציגי הספרנים
בארץ.מר ברקאי:

בספטמבר השנה פנת ארגון הספרנים בארץ לשר החינוך והתרבות. בפגישה זו עם מסלחתנו הסתתפו מטעם המשרד השר, דוקטור אבידור והמזכיר הכללי של המשרד. באותו מעמד הגסנו תזכיר והרצינו על בעיית הספריות. טענתנו העיקרית היתה ביחס לצורך בחקיקת חוק ספריות. מטרת סללחותנו כאן היא לחזק את תביעתנו בקשר לחקיקת חוק זה.

ס. טונמי:

אנו נייחד את הדיבור רק לגבי ספריות עממיות. המחסור הגדול בספריות עממיות בוודאי ידוע לכולכם ואין צורך להעסיק אתכם בזה. כאן ישנו פראדוקס מסויים, כי מספר הספרים לגולגולת בארץ הוא מהגבוהים ביותר בעולם; ובכל זאת יש מחסור בספריות עירוניות, ואלה הזקוקים לספריות עירוניות כובלים ממחסור זה.

מחסור זה נעוץ, בעיקר, בעובדה שיסגן מספר ספריות ממכריות את כף המאזניים לגבי הספר לגולגולת. אבל מבחינת הספריות העממיות המצב הוא גרוע. הספריות מעטות ואינן מאורגנות כהוגן. הקשיים בהסגת ספר בספריה עממית לכל חוגי התושבים הוא ברור וידוע לכל מי שקחד לענין. המונים גדולים נשארים מחוץ למעגל הספריות והספר בכלל, כאשר אני אומר: המונים גדולים, הרי אני מתכוון לכל חוגי התושבים. ישנו חוג קטן שיש לו ספרים בבית, או שיש להם ספריה מדעית בבית. אבל הספריה טנועה להמונים היא בספל המדרגה, מחסור זה בספריה עממית פוגע בעיקר באותו כוג תושבים שנקרא להם מפגרים ושאנו מעוניינים להעלות את רמתם התרבותית.

מחסור זה אין לתקן אלא בדרך קונסטרוקציונית המחייבת את כל הנוגעים בדבר לקיים ספריות. חוקים כאלה קיימים כמעט בכל מדינה תרבותית. חוק כזה צריך לגרור אחריו הקמת מדור מיוחד לספריות במשרד החינוך והתרבות. סיהיה הזרוע שתסגיה ותעמוד על קיום החוק. באופן כזה יהיה מוסד מסויים ממונה על כך שהספריה לא רק תהיה קיימת, אלא תהיה מאורגנת כהוגן.

הספריה היא אולי האמצעי התרבותי היחיד היכול לעזור לאותם הנערים העוזבים את בית-הספר היסודי ובבית אין להם כל סניבה תרבותית, יכולה הספריה לקלוט אותם ולהדריך.

אינני רוצה להאריך בדברי, אבל אניא בפניכם דבר מתמיה: בירוסלים הנירה אין ספריה עירונית. נדמה לי, כי זהו המקום היחיד בעולם שבבירתו אין ספריה עירונית עממית. ישנה ספריה אחת ליד מועצת הפועלים, אבל היא רחוקה מלספק את צרכי הבירה.

מקוריאה הדרומית פנו אלינו, אל ארגון הספרנים שלנו, וביקשו את חוק הספריות שלנו. דבר זה מוכיח באיזו מידה ברור להם, כי יש לנו חוק כזה, והמעניין הוא שהם פנו דווקא אלינו ולא למדינות מערביות. ואין זה המקרה היחיד. בימים אלה פנה לספריה הלאומית אדם המחבר ספר על חוקי הספריות ושאל אותנו מהו החוק הקיים אצלנו. כלומר, היה ברור לו שיש לנו חוק ספריות; נוסף לכך כתב אדם אחד ספר על מצב הספריות בארץ והוא מתפלל שאין לנו חוק ספריות ברור, כי דבר זה מזיק גם לפרסטיז'ה שלנו.

ידוע לי, כי ישנה כאן טענה פורמאלית והיא: אין תקציב. על כך עלי להשיב, כי ספר הנמצא בספריה ציבורית הוא בין

ט. שונמי;

האמצעים הזולים ביותר להפצת תרבות בקרב ההמונים. 50 איש יכולים לקרוא ספר אחד עד אשר הוא נשחת, גם אם ניקח את כל האדמיניסטרציה הכרוכה בכך נסאר הספר בספריה הציבורית האמצעי הזול ביותר להפצת תרבות.

נכון הדבר, כי העניין התרבותי גדל, אך מסומ-מה הוזנחה הספריה מאז הקמת המדינה. אולי זוהי גם אשמתנו, אשמת הספרנים שלא היינו פעילים למדי ותקיפים למדי. אולם, עתה לאחר ואנו מתקרבים לסנת העסור ועומדים להתחיל במליון הסליסי של האוכלוסייה, מן הראוי שהכנסת, ואנו באמצעות ועדת כנסת, תחיש חקיקת חוק הספריות. מסוכנעים אנו, כי בעניין זה לא יהיו כל חילוקי דעות בקרב הסיעות מפני שהכל מודים שיש צורך בחוק כזה. לכן, אנו מבקשים את תמיכתכם להבאת חוק כזה לכנסת.

א. ליה:

אני רוצה למלא אחרי מר שונמי ולומר, כי חוק הספריות חשוב מאד לדעת הכל ואנו מספלים בבעיה זו בקרב הספרנים. אבל לכלל הגשמת הרעיון לא הגיע הדבר. הנחנו על סולחן מסדר החינוך והתרבות הצעה ואינני יודע על שום מה נגנזה. על-כל-פנים מצב הספריות הציבוריות העממיות הוא בכי-רע. אמנם יכול אני לדון לגבי המצב בתל-אביב. אבל גם בתל-אביב אין הספריה העירונית מספקת את כל התוסבים הפונים אליה. ואינני מדבר כבר על כך-סאיננו מניעים לכל אותם התוסבים שעלינו לחפסם. העיר תל-אביב מונה כ-380,000 תוסבים ואנו בקוסי מקיפים 10% מהם. זהו אחוז נמוך בהשוואה לארצות אחרות.

נוסף לכך, יש להביא בחשבון שבתל-אביב מרוכזות מרבית הוצאות הספרים והוצאות העיתונים. אזי הסטודנטים והעתונאים ודומיהם היו ממילא משיגים את הספרים. אבל האחרים אינם יכולים להגיע לספריה.

הקימונו ספריות קטנות בסכונות באמצעים דלים ביותר. אולם, ישנם עדיין אזורים גדולים ורחבים בתל-אביב שאין בהן ספריות. אנו חושבים לפתור בעיה זו על-ידי הקמת ספריה ניידת מפני סאיננו יכולים להקים בכל מקום ספריות והדבר כרוך בהוצאות רבות. בתקציב העיריה הפגיע ל-45,000,000 ל"י ישנו סכום של 140,000 ל"י לספריות וזאת, בתנאים שכיום אין משיגים כלל את הקוראים. בעונת הקיץ, לאחר 2-3 שבועות של חופסת הקיץ, כאשר הקוראים מתדפקים על דלתותינו, עלינו לסגור את הספריה בהקדם, ועדיין מזדנב תור, ויש כאלה המסתדלים לסמור על התור בשביל יום המחרת. כלומר, אין סירות ציבורי בארץ המגביל עצמו פמונו. וזאת, לאחר שהמצב בתל-אביב טוב יותר מאשר במקומות אחרים. בחיפה, למשל, המצב גרוע יותר. יש שם סירות של בית-פבזנר. אבל אין שם ספריה עירונית.

כידוע לכם, מרבית ספריות בתל-הספר נסגרות בחופסות הלימודים - דווקא בסעה שהילד פנוי ונזקק לספריה. אני רואה את הספריה העממית כאוניברסיטה של כל אותם הילדים המסיימים בית-ספר עממי ועברו ללימוד מקצוע ומלאכה. רק אחוז קטן של ילדים מסוג זה נקלטים בספריה הציבורית. חלק מהם רוכס לעצמו ספרים וחלק - מגיע לספריה פרטית שבה הוא למעשה מנוצל, כי הספריות הפרטיות מסילות עליו חובות תשלום שהן גבוהות למדי. המצב ברמת-גן איננו טוב מזה של תל-אביב, בפתח-תקוה - גרוע מזה ובנתניה - גרוע מזה.

14.1.1958

קבלת מסלחת של נציגי

הספרנים בארץ.

א. ליהן

בפגישה שהתקיימה במסגרת החינוך והתרבות הצענו, כי לסנת הכספים 1958/9 יקציבו סך של 300,000 ל"י כדי שסכום זה ישמש כתמיכה בספריות לפי תחסיב של 150 פרוטה לנפש, כלומר, ל-2,000,000 תושבים. כן הצענו שתוקם ועדה, אשר תחלק את הכספים במקומות השונים. סכומים אלה יינתנו הן לטיפוח ספריות קיימות והן לפתיחת ספריות חדשות, כל אם אני פונה לעיריית תל-אביב ומבקש הקצבה אומרים לי שעיריית חיפה כלל אינה מקציבה סכומים לספריות. לכן יש צורך סיהיה איזה שהוא מודוס בעניין זה. בארצות מכווימות קבעו טאחוז מסויים מהטסים שהתוטב מסלם מוקדט לצרכי הספרייה במקום. באנגליה, למשל, קבעו מטים מיוחדים לצרכי החזקת הספרייה הציבוריות. מצב הספריות כיום הוא כפי שהיה מצב החינוך בראשיתו. לכן, מצב זה ידרוש הסקעות גדולות מאד סאת פירותיהן נראה רק לאחר מכן.

אין להעלות על הדעת, כי במצבן הנוכחי של הרטויות המקומיות אפשר יהיה להטיל עליהן את כל המעטה הכרוכה בהחזקת ספריות. אינני מתאר לעצמי סעיר כמו חיפה תהיה מוכנה להקים ספרייה עירונית וסניפים בסכונות, כי אם לספרייה העירונית בתל-אביב יש בית אחד, הרי זה מסום סמר היינריך לוי הצליח לסכנע את סר גלוסקין סיתן את ביתו למטרה זו. אגב, כל הסניפים שהקימונו אנו בתל-אביב נמצאים בדירות סכורות או בדירות סקיבלנו במתנה.

כאן יש לזכור דבר אחד סאם העיריה מסאילה ספר לילד בכפר סלם, למשל, הרי זהו הספר הראטון הנכנס לאותו בית, מטום כך אני חוטב סכאן יש צורך בעזרת מסרד החינוך והתרבות ובהקמת אגף מיוחד במסרד לסם פיקוח על הפעילות בטטח זה בטנים הראטונות.

אטר לספרים היוצאים לאור ויחס המו"לים לספריות ולציבור - הספריות הציבוריות אינן נהנות מסופס חובה סמו"לים צריכים להמציא להן בהתאם לחוק והספרים נרכטים בכסף פלא. אבל גם הספרים הנרכטים אינם מן המשובחים עקב הכריכה הירודה, האילוסטרציות חסרות הטעם והסגיאנות. לכן, יש להקים ועדה מייעצת סתייעץ למו"לים כיצד לספר את הטעם הטוב של הקורא הצעיר ולטפח את סעמו לפי הצבעים והציורים. הצגתי בפני ספרן יהודי מהולל 30 ספר והוא אמר, כי איננו יכול להבין כיצד אפשר לפרטס במדינת ישראל ספרים בחוסר טעם כזה, ובעיקר, לעומת ספרי המדע היוצאים בהוצאת ביאליק.

הספרנים אמנם דנו בכך עם המו"לים. אבל יש צורך ברטות עליונה סתעמוד על כך.

אטר לספריות ההסדרות בארץ - ההסדרות הקימה רטת גדולה וחטובה מאד של ספריות בצורות טונות בחלקי הארץ השונים, ליד המרכז לתרבות של הוועד הפועל של ההסדרות. אולם, גם מצבן אינו מניח את הדעת, כי ישנם מקומות רבים בארץ שם אינן קיימות ספריות אלו. לכן, במידה ותינתן תמיכה לענין הספריות, יהיה צורך לספחן באותה צורה כפי שמקימים בית-כנסת והספרים הדרוטים לו; כן יקימו מיד ספרייה ליד בית-העם המוקם.

טנן רטויות מקומיות, כמו, דמת-גן ונתניה הגובות דמי קריאה. במחלקת החינוך ובוועדה הכספים של עיריית תל-אביב הצלחנו להעביר החלטה בדבר גביית פקדונות, אולם, ישנם ילדים בטכונות העוני סאינם נרשמים לספרייה מפני שהמשפחה מטופלת בילדים רבים ואם ישנם 5 ילדים סצריבים להרטם לספרייה, על אב המשפחה לסלם 15 ל"י כפקדון. מטום כך אינו יכול לרטום את הילדים לספרייה.

14.1.1958

קבלת מסלחת סל נציגי הספרנים בארץ.

א. ליק:

אם ועדת החינוך והתרבות תהיה מעונינת נוכל להמציא לכם גם חומר נכתב. עלי לציין, כי מרסם התוספים נמצא עתה על רמה טובה והריסום הוא הרבה יותר טוב, ואם הספרן מטגיה - כי הספר ניתן רק ל-21 יום - הוא יכול להשתלט על הספרייה ולקבל חזרה את הספרים. ונניח, סייגום נזק לספרייה, הרי אני רואה בכך עזרה סוציאלית. אולם, אחוז האבדות אינו גדול כדי סיצדיק את כל האדמיניסטרציה הכרוכה בקבלת הפקדון והחזרתו.

מר ברקאי:

אשר לפקדון - הרי ישנן מדינות רבות יותר הגובות מסים ומסאילות ספרים ללא פקדון. יש להביא בחשבון, כי עלינו להביא את הספר לכל דורס.

חוק הספריות אם יובא לכנסת יקבע לא רק- שתהיה ספרייה מסודרת במקום והעיריה תדע, כי עליה להחזיק את הספרייה, אלא יהיה גם פיקוח על הספרן שהוא צריך להיות בעל השכלה מינימאלית מסויימת. למשל, אדם שאין לו תעודת בגרות אינו יכול להיות ספרן. ספרן בכיר הוא בעל השכלה גבוהה.

ט. שונמי:

עלי להזכיר לחברי הוועדה, כי פעם היתה קיימת ועדה לחקירת מצב הספר העברי. ועדה זו הציעה הצעות, אשר אחת מהצעותיה היתה לחוקק חוק ספריות בהקדם. בינתיים עברו כבר מספר שנים והצעה זו נגנזה.

אשר לענין הערבון - אין זה דבר שיט להכניסו לחוק, אלא יש להשאיר זאת לספרן לקבוע את הדברים לפי תנאי המקום.

היו"ר ש. פרטיץ:

אני חושבת שאדבר בסם כל חברי הוועדה אם אומר, כי היינו רוצים לטמוע אינפורמציה נוספת: כמה ספריות עירוניות-ציבוריות קיימות במדינת ישראל? מהי ספרייה ציבורית? האם במספר הספריות שלכם כלולות גם ספריות בתי-הספר? כמה ספריות פרטיות קיימות?

אמנם, המדובר הוא בעליה הגדולה הנאה אלינו. אולם, רבים מהאנשים הללו אינם נזקקים לספה העברית.

כאשר המדובר בספרייה ניידת עלי לציין, ש פנו אלי בסבוע סעבר מסתי נקודות בכגב והם מבקשים את המלצתי בפני הסגירות האמריקנית והצרפתית כדי שהם יוכלו להנות מהספריות הניידות שלהן.

ברור, כג סידרי הספרייה ותנאיה בטכונות יכולים לעודד את תאבון הקריאה. אולם, מכאן ועד לידיעת הלסון והעברת האנשים מפייגורס התרבותי הגדול לרמה שלא יוכלו לחיות ללא ספר - הדרך רחוקה מאד. לכן, עלינו לראות את הדברים כמות שהם.

כן הייתי חפצה לטאול: מה קורא הנוער? היינו רוצים לטמוע מנסיונכם אתם בענין זה, כי היתה לי הזדמנות לבקר בספרייה של אחת הסגירות וראיתי שם את הילדים שלנו נזקקים לספר אנגלי. לשאלתי מדוע הם קוראים את הספר באנגלית בשעה שהוא יטבו גם

14.1.1958

קבלת מסלחת של נציגי הספרנים בארץ.

היו"ר ס. פרסיץ:

בעברית. על כך הם השיבו: מדוע לקרוא תרגום דע כאשר אפשר לקרוא מ טוב. אני אם המדובר הוא על פיקוח, יש לפקח גם על זה.

ס. כפריץ:

אני מצטרפת לכל סאלותיה של חנרת-הכנסת

פרסיץ. אולם אני רוצה להוסיף ולסאול: ה

ישנה איזו שהיא הדרכה מצד הספרן לילד? האם המחזור בספריית עמית פוגע ביכולתו של הילד להסיג ספר?

האם אתם רואים איזו שהיא אפשרות להגיע-

לספר לאו דווקא באמצעות המסלחת? האם יש לכם מגע עם הציבור הרחב? כלומר, עם מנהלי בתי-הספר, או עם קרן בית-המדרש, כי בסרבית ליו הספרייה בבית-הספר היא הטלב הראשון לעניין זה.

מה נעשה קצידכם על-מנת לספר את הספריות

וארגונן? האם יש לכם מגע עם הקורא? ואז ממילא מתבקשת השאלה: מה מקומו של הספר העברי? האם אנו יכולים להסתפק רק בכפר עברי, או בר ברירה יש להמציא גם ספרים בשפות לועזיות?

דיברתם כאן על המו"לים, האם יש קשר לכך

כאן עם חוצאות הספרים בחיץ-לארץ? כי ישנם ספרים היוצאים באידיש, נוצר איזה שהוא קשר עם ארצות הגולה ביחס לעניין זה?

ר. צבריץ:

מה מהות בית-הספר לספרנים?

הספרן יכול להיות גם המדריך הפדגוגי ולכוון את המו"לים מה רצוי להדפיס, אף להדריך את המחנכים והספרנים מי הולך ללמוד בבית-ספר זה?

מה דעתכם על בעיית חדר קריאה? לדעת

ספרייה כיום ללא חדר קריאה אין לה ערך רב אצלנו, או ערך קטן מאד, כי אותן המספחות הגרות בחדר אחד ואין שם מקום לילד - חדר הקריאה יכונ היה לפתור את הבעיה.

אולם, גם חדר קריאה לא תמיד מספיק. ידוע

לי, כי בארצות הברית ישנן שעות מסוימות אחרי-הצהרים כאשר אדם יור בפני כל מי שבא לשם. כלומר, כאן קיימת הבעיה של הצורך לעורר את ההתעניינות לקריאה, מה עשיתם בעניין זה? האם יש לכם תכנית בקשר לכך?

קיים בעולם מועדון הספר הטוב - האם גם

אתם מספלים בעניין זה ובפיתוח הטעם הסובב? הובאה בפנינו בעינת הספרות הקלוקלת - מה אתם עושים בעניין זה?

ידוע לי, כי הספרייה היתה זו סדאגה לספר

לנער והמכינה את הנוער לספרות. לדעתי, הספרנים וכל אלה המספלים בספריות יכולים לפתח סחחי פעולה בעניין זה.

אשר לספרות קיבוצי היהודים השונים -

ידוע לי, כי הזז-מנסה ללקט דמויות מסוימות ולכתוב עליהן. כן להתאים את החומר הספרותי ליטובי היהודים ולא לתת ליהודים פרס ותימן את מגדלי אלא בסלב מאוחר יותר. האם מספלים בכל הדברים הללו?

י. קליבנוב:

לדעתי, עלינו להצטמצם בטוח מטויים מפני
סקסה מאד יהיה לקבל תשובה על כל השאלות -
בישיבה אחת. ארטה לעצמי להציג מספר שאלות מעטיות; מהו ארגון הספרנים
כמה שנים הוא קיים? האם זהו ארגון מקצועי מצומצם, או ארגון שיש לו
גם מטרות אחרות ותפקידים אחרים? האם אתם מקיפים את כל הספרנים בארץ
של כל הספריות הציבוריות? כלומר, האם אתם מקיפים גם את הספרנים הביתיים
מקומות שיש בהם ספריות מאורגנות קיימות, או גם כאלה הבאים מקיבוציים
קבוצות ומוטבי עובדים - באותם המקומות שיש ספריות נרחבות, כמו,
בכנות ובגבעה? האם גם הספרנים ההם שייכים לאיגוד שלכם, ובאיזו
צורה?

באיזה קשר אתם עומדים עם בית-הספר לספרנים
המתקיים זה שנתיים או שלוש שנים ליד האוניברסיטה בירושלים? מפירוטומי
האוניברסיטה מסתבר, כי היא מחשיבה מאד מחלקה זו, אשר מספר תלמידיה
הוא קטן. אבל כל תלמיד עולה במחלקה זו בכספים מרובים, אפילו יותר
מאשר תלמיד במדעי הרוח. מה שיתוף הפעולה ביניכם?

מה אתם רוצים להשיג בחוק הספריות ולמה
אתם מתכוונים? טרם יצא לי לקרוא על חוק מעין זה הקיים בארצות
אחרות. מה צריך להיות בחוק כזה? האם הוא צריך לחייב כל רשות ציבורית
להחזיק ספרייה ציבורית, ובאיזו מידה? הייתי מבקש אם אפשר לראות סקירה
על ענין זה. אולי תוכלו אתם להמליץ על 2-3 ספרים בשפות לועזיות
המדברים על חוק הספריות.

א. רזיאל-נאור:

מהו חיקף הספריות הציבוריות מבחינת
מספר הספרים, הקוראים, הגילים וטיב
הספרים? האם ישנה נהירה מסויימת לקראת סוג ספרים מסויים, או קיימת
העדפה מסויימת של סוג ספרים אחד על פני מסנהו? במה מתבסאת העדפה זו?

הספרנים לגבי קהל הקוראים המבוגרים
וילדי בית-הספר - האם נעשה מסהו בכיוון של כתיבת עבודה סמינריונית?
כדי שלא יקחו ספר ויחזירוהו מבלי לקרוא אותו מסוג סחורים בו פרקים
לפעמים, או בגלל סיבות אחרות. האם ישנה אפשרות לספרנים לקיים סיחות
עם הקוראים, ובעיקר, עם הנוער? האם ניתנת הכוונה כל שהיא?

אשר לבעיית ידיעת הספה העברית - באיזו
מידה ישנם ספרים קלים יותר היכולים לסרת את העולה החדש המתקדם ברצותו
להשיג את ידיעת הספה? באיזו מידה ישנה אפשרות להדבר עם הקורא שבא
לספרייה? האם קיים איזה שהוא שיתוף פעולה בסאלות הללו?

האם ישנם ספרנים פרטיים הנעזרים בבית-הספר
לספרנות? האם ישנם איזה שהם דברים לגבי הספרנים הפרטיים המסילים
חובות מסויימים? כדי להזכיר שהספרית אינה רק מכשיר של פרנסה מסויימת,
אלא מכשיר תרבותי מסויים.

תמתי על המצב בירושלים. הן קיימים
כאן בית-הספר הלאומי וספריות אחרות. האם כל הגורמים הללו אינם מוציאים
מכלל צורך/ הקמת ספרייה עירונית, ובאיזו מידה? באיזו מידה בית-הספר
הלאומי מסרת את החוג הרחב? האם ישנה אפשרות לקבל ספרים בספרייה
הלאומית?

מה היקף הספרייה שליד המרכז לתרבות, כליד
היא פועלת? עם מי היא קשורה ועם מה היא קשורה?

14.1.1958

קבלת מסלחת של נציגי

הספרנים בארץ

פ. זוארליץ

באילו מידה קיימות ספריות ציבוריות בריכוזי עולים ובערי העולים החדשות, כמו, סדרות,

אופקים ואחרות?

מר ברקאי:

אני רוצה לענות על שאלותיו של חבר-הכנסת קליבנוב בקשר לצד הארגוני. ארגון הספרנים למעלה מ-5 שנים. הוא קיים כבר שני כינוסים. חבר בארגון יכול להיות כל בן 18 שנה ומעלה העובד בקביעות בספריה או או בספרנות כל שהיא.

במובן מסויים אנו קצת יוצאי דופן לגבי ארצות אחרות: יש לנו קיבוצים וקבוצות רבים שבהם הספרנים מתחלפים. אזי כאן ישנן שתי הסתייגויות: הספרן בקיבוצים ובקבוצות הוא כל אדם שהמקום ממנה אותו. לכן, יוצא כאילו הספריה רשומה בארגון ולא האדם. כלומר, הקיבוץ הוא חבר בארגון הספרנים, כי האדם יכול להתחלף. ואין צורך להקשות על הארגון.

בארגון מאורגנים הרוב המכריע של הספרנים בארץ, בין אם הם ספרנים בספריה מדעית או עממית. היוסב-ראס הוא מנהל הספריה הלאומית וחברי המזכירות הם נציגי הספריות התורניות, הספריות הציבוריות וספריות ההסתדרות.

זהו ארגון מקצועי שהסוני שלו לגבי ארגונים אחרים הוא שאת הדגש הוא שם על החלק התרבותי של עבודתו, והוא מעוניין בהרמת השכלתו של הספרן והרמת קרן הספריה בארץ. מובן מאליו שזו חייב גם לשים את הדגש ולדאוג לצד הפרופסיונאלי של החבר.

קיימים בארץ קורסים לספרנים, כן קיימים בית-הספר לספרנים. אבל הארגון כארגון אינו מקיים את הקורסים ואת בית-הספר לספרנים.

אולם, הארגון מתלבט בשאלה אחת והיא, האם ללכת בדרכו של ארגון הספרנים באנגליה? כלומר, סאנו נקבע מי יכול להיות ספרן. אזי כל ספרן יצטרך לעבור בחינה מסויימת בהתאם לדרישות ארגון הספרנים. בחינות אלו תהיינה שונות לכל סוג וסוג מהספריות. דבר זה ייעשה ללא כל קשר עם בית-הספר לספרנים. אנו מתלבטים עתה בבעיה זו ויוסבים על המדוכה.

הארגון מקיף את כל הספרנים שרמת השכלתם היא עד הדרגה הגבוהה ביותר, כלומר, רוב הספרנים האקדמאיים אף הם מאורגנים בארגון שלנו.

מספר חברי הארגון עובר את ה-400 וכולל את הקיבוצים, הקבוצות, ישובי העולים וכל המקומות האחרים. איננו יכול להגיד מספרני בת-הספר אף הם רשומים אצלנו, כי יש ולפעמים מנהל בית-הספר ממנה מורה סיהיה מחליף ספרים בהפסקה. אבל למעשה הוא מורה.

ט. טונמי:

נדמה לי, כי עקב השאלות הרבות יהיה עלינו להגיש לכם תזכיר ולעמוד בו על ביצוע חוק הספריות בקרוב כפי שאנו מתארים אותו לעצמנו, בהתאם לחוק צ'כוסלובקיה. מספר הספרים, מספר שעות העבודה, מספר הספרנים ולפי מספר הדבר לפי התוסבים. אנו מתארים לעצמנו שחוק הספריות שלנו צריך להיות לפי מספר התוסבים - וכאן אני עונה על השאלה שנשאלה כאן מדוע יש צורך בירוסלים

14.1.1958

קבלת מסלחת סל נציגי הספרנים בארץ.

ס. טונסי :

בספריה ציבורית, כי לפי הדרישות המינימאלית ביותר איננו ממלאים כדי הצורך של 10% מכלל התושבים. במידה שקיימת ספריית הפועלים, הרי היא למעשה מהווה מס כפול על חברי ההסתדרות, וכל מה שנעשה, נעשה לפנים מסורת הדין ורחוק מלטפק את הצרכים.

הספריה הלאומית איננה ספריה עממית היא ספריה לאנשי מדע. היו זמנים ששלט היה תלוי על דלת הספריה הלאומית סלתלמידי בתל-הספר התיכוניים הכניסה אסורה, כי לא היה מקום היכן להוסיב אותם וברור שתחילה יש לסרת את הסטודנטים.

אשר לקרן בית-הנטיא - קרן זו הוכיחה מה ניתן להעשות באמצעים קטנים ורוב עובדי הקרן הם עובדים אידיאליסטיים. אולם, גם אם יהיה עלינו לסלם לעובדים, הרי הספריה העממית היא עדיין האמצעי התרבותי הזול ביותר.

ברור, כי בתורת ספרנים עברים אנו מעוניינים בהפצת התרבות העברית. אולם, העקרון הוא שאין כופים דבר על הקורא, כי ברגע שהוא ירגיש שיש כאן יותר מאשר הספעה עדינה, הרי הוא לא יבוא לספריה. לכן, בענין זה יש חופט גמור. ישנה הספעה מסויימת, אבל אין הקורא צריך להרגיש בה. בספריה הם מקבלים את ההספעה לאהבת הספר. משום כך טוב ורצוי שגם האנשים הקוראים לועזית יבואו לספריה. אזי יש לנו לפחות מצע עם הקוראים.

ודאי הוא הדבר שזוהי שגיאה שאנו כה מרכזים בשפה העברית ואיננו מטפלים בנוסאי היהדות והציונות בשפות הידועות להם, כי לאחר שהקורא נמצא כבר בידיו נוכל להספיע עליו שהוא יקרא עברית. ענין זה איננו סיין לחוק. אבל אני מתאר לעצמי, כי החוק יזכיר גם דבר זה.

אשר לבית-הספר לספרנות - הוא מתכוון להכנת ספרנים לספריות מדעיות בראט ובראטונה. מספר התלמידים הוא קטן - 25 תלמידים - ואינו יכול לספק את צרכי הספריות המדעיות והמדעיות למחצה. מספר הספריות העממיות בארץ מגיע ל-600, גדולות וקטנות. לכן, רואה בית-הספר לספרנות את הצורך בהקמת קורסים מיוחדים שיקיפו מספר גדול יותר של תלמידים, בית-הספר לספרנות קיים רק שנתיים ותלמידיו נחטפו כולם. דבר זה מוכיח שיש כאן צורך בהרחבה מסויימת.

אשר לספרות הקלוקלת - זו איננה בעיה המיוחדת רק לנו, היא נוגעת לכל העולם ולכל משפחות התרבות. נערכו כאן מחקרים וחקירות והגיעו לידי מטקנה שהדרך הטובה ביותר כנגד הספרות הקלוקלת היא הספרות הטובה. אולם, אצלנו הסגת הספר הטוב הוא דבר כה קשה, וגם אלה הנאים לספריה אינם מסייגים את מבוקסם. מכאן, אין להאשים את הנוער על שהוא קורא ספרות קלוקלת, ובעיקר, מאחר והרוב המכריע של התושבים אינו בא כלל לספריה. נוסף לכן, יש כאן ענין של סבר פנים יפות מצד הספרן. אולם, הספרן כה עמוס ודבר זה מרחיק חלק מקהל הקוראים והוא אינו בא כלל לספריה.

אשר לביטוי הסוליים - לפני מספר שנים נסלחתי יחד עם מר בר-דיין לבקר במעברות ולראות מה מצב הספרים. עברנו במספר מעברות וראינו שהמצב שם מדכא. למשל, בראט העין. היו שם אז כ-6000 איט יודעי עברית, היו גם כאלה שלא ראו ספר מימיהם. אבל הכל התאוננו שאפילו ספרי קודט אין במקום והם אינם יכולים להתפלל. מעניין

14.1.1958

קבלת משלחת של נציגי הספרנים בארץ.

ט. טונמי:

היה לעטות מחקר ולראות במה בילו אנשים אלה את זמנם. אמנם מאז נשתנה קצת המצב. אבל לא בהרבה.

א. לוי:

אשר לסאלותיה של חברת-הכנסת פרסיץ מה נותנים לנוער לקרוא - הרי התשובה היא שנותנים לו לקרוא-מה שיט בספריה, ולא ספר שהספרן לפי מיטב הכרתו היה צריך לתת לילד, מפני שניצד מקימים ספריה? אומרים לך, השתדל למצוא ספרים כפולים פה ושם, כדי שאפשר יהיה להקים ספריה. אולם, דבר נדיר הוא לתת אפשרות להרחיב את הספריה כפי שהיננו רוצים. אף התקציבים העומדים לרשותנו להקמת ספריות חדשות הם קטנים. באופן כזה הטאלה כלל אינה מתעוררת.

יש לנו ספריה אחת במצב רעוע, ליד התחנה המרכזית בתל-אביב. ספריה זו מטמטת את כל הסצינה עד ליד-אליהו. סביבה זו מקפה לא פחות מאשר 500 ילד. בכל הספריה הזו ישנם 3000 ספר הראויים לקריאה. אמנם באינוונטור רשומים 6000 ספר, אולם, בחלק מהם חסרים דפים וחלק אחר של הספרים סגנונם הוא כזה, כפוי, של בן-חור, שהילדים אינם רוצים לקרוא. מה קורה מדי יום ביומו בטעה 18.00? נסארים כ-100 ילד שלא קיבלו ספר, תוך מטרה להגיע למחרת היום ולתפוס את התוד, והתוצאה היא שיטנה שם התערבות של המטטרה ומלחמה על הטנת ספר.

אשר לספריות בתי-הספר - ישנן כאלה שרכסן עזבונות חשובים. אבל חלק גדול מספרים אלה אינו במקומו ואין איש יכול להנות מעזבונות אלה, כי בית-הספר אינו יכול להנות מהם ואינו נותן להנות לציבור הרחב. כאן אין יד שתוכל להסתלט על רצונו של בית-הספר להחזיק את הספרים כרכוסו.

כן ישנם בתי-ספר עממיים המקדישים את ההפסקה הגדולה להחלפת ספרים המורה מקבל תשלום מסויים עבור זה. עליו לחלק 50 ספר בין הילדים. הוא עושה זאת בצורה תוקפנית, מבלי לסאול אם הילד קרא את הספר או לא.

אולם, שיא הגיחוך סאלה הנזקקים ביותר לספר - ונתל-אביב ישנן 14 ספריות ומהן 8 לנוער - אין אפשרות לרשום את הילד בכפריה בעזנת הקיץ וספריית בית-הספר נסארת בלתי מנוצלת לצרכי קריאה; ואזתן השכבות שרכסו ספרים, או הילדים קיבלו ספרים כמתנות לבר-מצווה, הרי כ-80% הספרים אינם מתאימים והספריה הפרטית מנצלת את הילד.

85% מהספריות הפרטיות הן לועזיות. יתר 15% מתחלקים: 5% מהספריות מתחללות ו-10% - הן ספריות עונתיות, למשל, ספריות הרוכסות ספרים מסומשים והילד מביא אתו ספר, ובוה מסתיימת הפרטה.

אשר לכל הבעיות שנתעורר בסירות הסידור וברדיו והמסקנות שרוצים להגיע אליהן, ומכיון הרי שהדבר נעשה בצורה דיסטנטית ורצו לקבל תשובות מסויימות ומתקבל הרוסם שאין קוראים ספרות עברית. אדרבה, תנו ספרים ויקראו אותם. ישנו נוער בתי-הספר התיכוניים הקורא את ה"פוקס בוקס" ומתגנדר בלנד בקריאה זו. אך ברור, כי לכלל קריאה עברית אינו מגיע. יש כאלה שכלל אינם מגיעים לכלל קריאה. יש כאלה שבהספעת ההורים מחליפים ספרים.

14.1.1958

קבלת מסלחת של נציגי

הספרנים בארץ.

א. לייף:

אולם, כיום אין אפשרות טכנית לספרן לבוא במגע אישי עם הילד. הדרכה אמיתית אינה קיימת בשום ספריה ציבורית, כי אין כל אפשרות להתמסר לכך. קיימת רק השגחה שילדים בגיל רך לא יקבלו ספרים בלתי מתאימים.

קיימת בעיה אחרת: לו ניתנה לילד גישה לספרים ואפשרות לדפדף בהם, כלומר, לו אפשר היה לגרות את היצר. אך, למעשה, מהווה הספרן מחסום ואין גישה לספרים. שינוי דברים אלה אינו כה פשוט, ובטרם שנכין את החוק יש להכין את התלמידים כיצד להסתמש בספרים.

המחסור בספרים הוא משווע. אבל לא רצינו להודיע על כך ברבים מפני שאז מתחילים לקבל מתנות מהתושבים שאינן ראויות לסימוס, כי החזקת הספרים, קיטלוגם ומיונם כרוכים בהוצאות גדולות העולות על רכישת הספרים הדרושים. אבל באופן כזה ממלאים את הספריה באבנים שאין להן הופכין. אחר-כך מתברר שיסנם תרפ"ט ספרים שאינם מתאימים ואי-אפשר להסתפק בספר העברי בלבד, ומכיון שאחרת יהיה עלינו להוציא רשימות רחבות של ספרים מהספריה, אזי הרווחנו שהקוראים לועזית אינם מקבלים ספרים. עליכם לדעת, כי ישנם הרבה מאד תושבים שלא ביקרו מימיהם בספריה אם מפני שבאו מארץ שלא היתה שם ספריה, או שלא נזקקו לה.

אשר לבית-הספר לספרנים - כבר קיבלתם תשובה בקשר לכך. אולם, עלי לצייין, כי הספריות הציבוריות נמצאות במחסור חמור בספרנים, וחוסר רצון בולט מצד הספרנים לעבוד בהן. רק אנשים בגיל קשיש נכונים לעבוד בהן, כי סכר העבודה ירוד, דרגת המסכורת נמוכה ותנאי העבודה קשים מפני שרוב הספריות הציבוריות פתוחות בטעות הערב. רוב המועמדים לעבודה בספריות הציבוריות נשלחים על-ידי לשכות העבודה; אין להם הכשרה מתאימה אלמנטארית, ולמרות זאת הם הופכים לעובדים קבועים של הרשויות המקומיות ובעתיד יהוו בעיות סוציאליות חמורות. ובית-הספר לספרנים לא עשה דבר ואף לא יעשה בעתיד, כי רוב הספרנים הללו נועדו לתפקידים מקצועיים.

כידוע לכם, קיים בתל-אביב ובירושלים-מכון למדריכי נוער. שלחנו אותם לפרברים לעסוק בהדרכת התושבים. למשל, ניפו העתיקה, הרי במידה שאני יכול להשיג תושבים שיבואו לספריה, יכול לעסוק זאת אותו מדריך, אף-על-פיל שאין לו השכלה מספיקה, אבל הוא מבני המקום הוא יביא הרבה יותר תועלת לספריה. מדריכים אלה, לאחר שגמרו את המכון למדריכים עובדים חצי שנה בספריה גדולה ואחר-כך עוברים לשכונות. לפי שעה יש לנו 5 מדריכים כאלה. אבל ברור, כי לפי היקף הצרכים של תל-אביב הם לא כלום. כמובן שיהיה צורך לדאוג לחינוך ספרנים, בעיקר, לשכונות שהן הנזקקות ביותר דווקא לכוחות מסוג זה.

אשר ליתר הדברים - נסתדל להמציא לכם בכתב.

מר ברקאי:

אני רוצה להודות בשם המסלחת לוועדה על שקיבלתם אותנו והיתה לכם הטבלנות לשמוע את

כל הפרטים.

היו"ר ס. פרסיץ:

תודה רבה לכם על שנענתם לבקשתנו ונתתם הסברים לשאלות שאנו הצגנו. אני מקווה

שתזכירכם יבוא בצורה מלאה יותר.

(חברי המסלחת עוזבים את הישיבה).

14.1.1958

קבלת מסלחת של נציגי

הספרנים בארץ.

מ. אבידור:

לפני למעלה מסנתיים חודס במסרד הטיפול שהוחל בו לפני 5 שנים והוא: הכנת חוק הספריות, לא ננזנו הצעה זו, אלא טרם השלמנו את המלאכה, כי לפני שנתיים נתקלנו בקושי מסויים ביחס לכל החוקים שחוצעו לנו - כמעט כל החוקים מסילים חובות כספיות על הרשויות המקומיות, וברוח זו אף הם הציעו זאת לנו. בכל פעם שרצינו להסלים את המלאכה אמרו לנו מסעם מסרד האוצר ומסעם מסרד הפנים, כי במילא רובצים חובות כבדים על הרשויות המקומיות וקשה יהיה לחוקק חוק-כזה, גם עתה אנו דנים בחוק זה וקיבלנו חומר נוסף בקשר לכך. אולם, יתר הדברים אוסיף לכסיתקיים כאן הדיון.

ב. שרבת:

כמה

היו"ר ש. פרסיץ:

במקרה פנו אלי/מחברי ועדת הכספים ומסרו לי, כי בסבוע שעבר או לפני שבועיים התקיימו בוועדה שני דיונים בקשר לתקציב מועדוני הנוער והעברת 35,000 ל"י מתקציב הגנים לתקציב מכון וינגייט. הדבר שהפתיע אותי ביותר היא העובדה שוועדת החינוך והתרבות כלל לא ידעה על כל הדברים הללו. החלטות טרם נתקבלו בדיונים אלה, כיון שחלק מחברי ועדת הכספים אמרו שרצוי לסמוע את דעת חברי ועדת החינוך והתרבות. אולם, עצם הדבר הזה הוא מוזר ואני רוצה לפנות בקשר לכך ליוסב-ראס ועדת הכנסת ואף ליוסב-ראש הכנסת ולטאול, אם ועדת החינוך והתרבות אינה מלבנת את הבעיות לקראת התקציבים-הנאים טרם שהועדת הכספים דנה בכך - תבטלו את ועדת החינוך והתרבות, ובעיקר, אם פוסחים על-פני ועדת החינוך והתרבות ומחליטים בכל הדברים אנשים המצויים פחות מאתנו. ליד עניני החינוך, או שיש לקבוע שתחילה מובאים הדברים בפני ועדת החינוך והתרבות ואחר-כך מועברים לוועדת הכספים, וזו הראשונה יכולה להמליץ על כך או לא.

הייתי חפצה לדעת מה היה הגורם לכן בענינים אלה? למה נהגו ללכת בדרך זו ולמה נוהגים כך בכלל בזמן האחרון? כי אם ישנה הרגשה שוועדת-החינוך והתרבות מיותרת בענינים אלה - תחליט על כך הכנסת, ובעיקר, מאחר וכל זמן קיומה של ועדת החינוך והתרבות קיימת מסורת מסוימת שנתערעה בזמן האחרון. אני הייתי מבקשת לסמוע הסברים על כך ממסרד החינוך והתרבות.

מ. אבידור:

אשר לגופם של הענינים - אני אברוק ואמסור לכם פרטים על כך. אולם, בדרך כלל במחצית השניה של שנת הכספים, או כאשר מוגש תקציב נוסף, או כאשר מתגלה בתקציב מסרד החינוך והתרבות מחסור בסעיף מסויים פונה מסרד החינוך והתרבות לכתובת היחידה: מסרד האוצר. מסרד האוצר יכול לענות לנו שאין כל אפשרות להסדיף את הדבר, או שהוא מעביר את הענין לוועדת הכספים - דבר זה הוא בהתאם לחוק התקציב. אף אנו איננו יודעים על המתרחש בוועדת הכספים בקשר לכך. אני רק זאת יודע שהיו שתי ועדות משנה של ועדת הכספים והוזמנו אנשים מסויים מהמסרד לתת הסברים ואנו לא ידענו לאיזו מסכה. אולם, אם ישנה כאן איזו שהיא תביעה כללית - זהו ענינכם. ברור הוא, כאשר חסר לנו סכום מסויים פה וחס אנו פונים למסרד האוצר, כי כל הענין מתבסס על העברה מסעיף לסעיף בהתאם לחוק התקציב.

היו"ר ש. פרסיץ:

אני חושבת שגם אם הנכם צריכים לפנות למסרד-האוצר בקשר להגדלת התקציב, מן הראוי שוועדת החינוך והתרבות תדע על כך, ועל אחת כמה וכמה כאשר המדובר הוא

14.1.1958

ט ו נ ו ת

היו"ר ש. פרסיץ:

בהעברה מסעיף לסעיף. אם משרד האוצר מעביר דברים אלה לוועדת הכספים, אזי אם אין חוק סוועדת הכספים צריכה בכל זאת להעזר בוועדת החינוך והתרבות, ואם המסורת בענינים אלה אינה מחייבת - מן הראוי, ואני מציעה זאת לחברי הוועדה לדרוש דיון על כך בבית-הזה, הן בוועדת הכנסת ובקואליציה שדברים אלה יעשו בצורה אחרת, מפני שלא צריכה להיות הרגשה לכל אחד מאתנו שהוא מטפל בענינים הללו ומחליטים עליהם מבלי לשאול את דעתו.

ש. כפרי:

שאלה זו התעוררה כבר מספר פעמים, ולא רק ביחס לוועדת החינוך והתרבות, אלא גם ביחס לוועדות אחרות. אולם, אינני חושבת שהמטרה יכול משהו לומר בענין זה, כי זהו ענין של סמכויות הוועדות. משרד החינוך והתרבות פונה בדרך התחיקתית הרגילה. אולם, נדמה לי, כי בשנה שעברה נקבע שבטעם הדיון על התקציב השנתי - ולא במקרים של העברות מסעיף לסעיף - תינתן אפשרות לוועדות הנודלות בדבר להופיע בפני ועדת הכספים ולומר את דברן. לכן, אני מציעה לפנות בסניף לוועדת הכנסת לחדש החלטה זו לקראת הדיונים בתקציב.

א. רוזאל-נאור:

ישנם דברים הכתובים בחוק כמו: שר האוצר בהסכמת ועדת הכספים יקבע... - במקרה כזה אין לנו אפשרות להועיל רבות. אולם, ישנם דברים שאינם נובעים מהמלה הכתובה בחוק, וזוהי רק שאלה של סקט, ועל כך יש להדבר עם יושב-ראש ועדת הכספים, יושב-ראש ועדת הכנסת והנשיאות שבכל המקרים כאשר הדברים נוגעים לוועדת החינוך והתרבות יש להניאם בפניה.

היו"ר ש. פרסיץ:

אני שמחה לשמוע שאתם תומכים בדעתי. אולם, בקשר עם הדיונים בוועדת הכספים, נדמה לי, כי מן הראוי היה להעמיד את מחלקת הנוער בסדר-היום של הוועדה.